

**Міністерство освіти, науки, молоді та спорту України
Академія митної служби України**

Літвінов В.В.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ
ВИКОНАННЯ ЛАБОРАТОРНОЇ РОБОТИ
“ОПИС ПРЕДМЕТІВ ФАЛЕРИСТИКИ В
МИТНІЙ ДОКУМЕНТАЦІЇ” В РАМКАХ
КУРСУ “ОСНОВИ МИСТЕЦТВОЗНАВЧОЇ
ЕКСПЕРТИЗИ ТА ВАРТІСНОЇ ОЦІНКИ
КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ”.**

АМСУ

**Дніпропетровськ
2013**

УДК 739 . 7 : 7 .072 . 2 : 343 . 982 . 327

Методичні рекомендації для виконання лабораторної роботи “Опис предметів фалеристики в митній документації” в рамках курсу “Основи мистецтвознавчої експертизи та вартісної оцінки культурних цінностей” для спеціальностей “Право”, “Транспортні системи”, “Інформаційні системи”, “Міжнародна економіка”, “Фінанси”, “Облік, аудит”, “Менеджмент” / укл. В. В. Літвінов. – Дніпропетровськ : Академія митної служби України, 2013. – 39 с.

Укладач В. В. Літвінов, доцент кафедри митної ідентифікації культурних цінностей та гуманітарної підготовки Академії митної служби України

Друкується в авторській редакції.

**Підписано до друку 18.04.2013. Формат 60×84 1/16. Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 2,43 Облік.-вид. арк. 2,16. Тираж 20 прим.
Замовлення № 93
Дніпропетровськ: Академія митної служби України (свідectво про
видавничу діяльність ДК № 10 від 24.02.2000 р.).
49000, м. Дніпропетровськ, вул. Рогальова, 8.**

Вступ

Перед посадовою особою митного органу так само, як і перед слухачами курсу “Основи мистецтвознавчої експертизи та вартісної оцінки культурних цінностей”, стоять два важливих завдання: по-перше, визначити, чи можна пропустити даний предмет через митний кордон; і, по-друге, як зареєструвати затриманий предмет в протоколі ПМП.

Для тренування навичок в розв’язанні цих завдань передбачені лабораторні завдання курсу Основи мистецтвознавчої експертизи та вартісної оцінки культурних цінностей.

Мета даної лабораторної роботи – ознайомити курсантів з основами мистецтвознавства та технології виготовлення різних видів медальєрного мистецтва на прикладі предметів фалеристики, методиками атрибуції та експертизи предметів історичного та культурного значення, з основами правового регулювання переміщення культурних цінностей через митний кордон України.

Завдання.

У результаті вивчення навчальної дисципліни “Основи мистецтвознавчої експертизи та вартісної оцінки культурних цінностей” курсанти повинні:

знати:

- види і жанри предметів історичного та культурного значення;
- загальні класифікаційні ознаки різних видів культурних цінностей;
- технологічні особливості процесу створення виробів мистецтва;
- сучасні неруйнівні методи експертизи та експрес-аналізу культурних цінностей;
- методики визначення вартості різних видів культурних цінностей;
- порядок митного оформлення та контролю за переміщенням культурних цінностей через державний кордон України;

уміти:

- ідентифікувати подані до контролю культурні цінності із тими, що описані у Свідоцтві на право їхнього вивезення/ввезення;
- визначати правові підстави відповідних дій посадової особи митного органу;
- вірно описувати та реєструвати затримані культурні цінності у митній документації.

Як показує досвід, головною метою будь-якого туриста (а особливо спортивного фаната) є придбання сувенірів, серед яких почесне місце займають предмети фалеристики. Фалеристика – спеціальна історична дисципліна, яка вивчає історію орденів, медалей та знаків відзнаки. До предметів фалеристики, крім державних нагород, відносяться: нагрудні значки та знаки, жетони (сувенірні, ювілейні, пам’ятні, службові, нагрудні). Перед посадовою особою митного органу так само, як і перед

слухачами курсу “Основи мистецтвознавчої експертизи та вартісної оцінки культурних цінностей”, стоять два важливих завдання: по-перше, визначити, чи можна пропустити даний предмет через митний кордон; і, по-друге, як зареєструвати затриманий предмет в протоколі про порушення митних правил.

На жаль, в наш час обізнаність наших громадян, щодо предметів фалеристики, у широкого кола достатньо не висока. Завдяки засобам масової інформації найбільшою цінністю в очах наших сучасників є нагороди шоу бізнесу¹: Grammy (а), Оскар (б) та інших подібних заходів.

а

б

Складності для митників полягають в тому, що для контролю за переміщенням через кордон предметів фалеристики необхідно враховувати наступні особливості:

1. Згідно чинного законодавства² при оформленні Свідоцтва на право вивезення (тимчасового вивезення) предмети фалеристики, нумізматики, боністики та філателії не супроводжуються фотокартками, що без сумнівів ускладнює їх ідентифікацію.

2. На сьогоднішній день існують групи фізичних осіб, які виготовляють ордени та медалі самої екзотичної форми та випускають для них нагородні документи³. Також створюються і копії та функціональні копії відомих пам'яток, які знаходяться у вільному продажу. В даному випадку, згідно чинного законодавства посадова особа митного органу повинна перевірити пакет документів (див. пункт 3) навіть на самі екзотичні сучасні ордени та медалі. Копії і не функціональні копії

¹ Які не відносяться до предметів фалеристики.

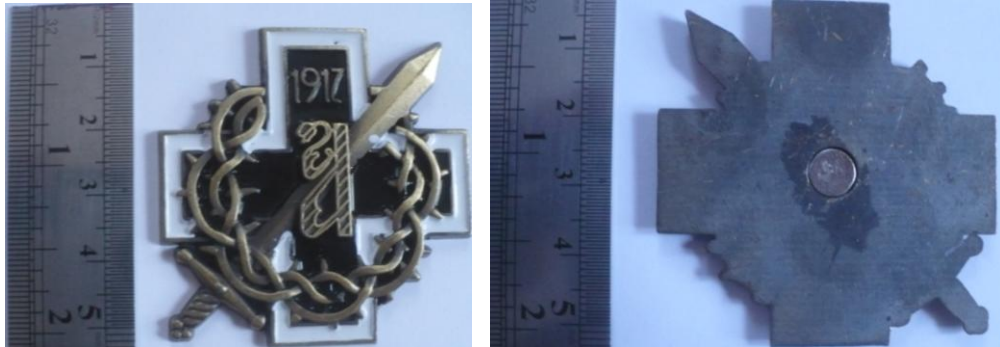
² Пункт 2.1 інструкції про порядок оформлення права на вивезення, тимчасове вивезення та контролю за їх переміщенням через державний кордон України.

3

розглядаються, як твори скульптури (пластику малих форм⁴). В такому випадку предмети виготовлені до 1950 р. включно вважаються культурною цінністю). Не функціональна копія предмету фалеристики визначається за реверсом, який, в даному випадку, буде необробленим і не мати пристрою для носіння (виняток може становити магніт).

В якості приклада розглянемо копію знака “Конного генерала Алексеева полка”:

В якості роботи сучасних медальєрів розглянемо історичний (а) і сучасний (б) варіанти медалі “За оборону Москви”:

а

б

3. При відсутності у громадянина нагородних документів та інших документів (*громадянин повинен представити нагородні документи на нагороди, що вивозяться, якими він був нагороджений особисто; при переїзді на постійне проживання за кордон у випадку, якщо нагороди належали його покійному родичу, громадянину необхідно пред'явити: нагородні документи, свідоцтво о смерті нагородженого та нотаріально завірені документи, які підтверджують родинні зв'язки громадянина з померлою нагородженою особою*)⁵, необхідно розглядати предмети фалеристики, як значки, пам'ятні знаки які вважаються⁶ культурними цінностями, до 1960 р. включно, або як пластику малих форм⁷ – до 1950 включно.

⁴ Передбачено п. 3 додатку 1 до пункту 1.5 вищеназваної інструкції.

⁵ Передбачених п. 10, 11 додатку 1 до пункту 1.5 вищеназваної інструкції.

⁶ Передбачено п.12 додатку 1 до пункту 1.5 вищеназваної інструкції.

⁷ Передбачено п. 3 додатку 1 до пункту 1.5 вищеназваної інструкції.

4. Всі предмети фалеристики мають конструктивні особливості⁸ (або їх залишки) для їх носіння на одязі, або поверх нього, що необхідно зазначити в протоколі.

У випадку відсутності подібного пристрою (або його залишків) предмет (при відсутності номіналу⁹) ідентифікується як **медальйон**.

⁸ Гвинт та гайка, булавка, кільце(я) для пришивання до одягу, вдягання стрічки або кріпленню до колодки, шпилька.

⁹ При наявності номіналу предмет визначається, як монета.

5. Враховуючи різноманіття форм предметів фалеристики¹⁰ в кожному конкретному випадку, слід вказувати особливі прикмети форми виробу. Найбільш поширеними серед форм предметів фалеристики є:

- хрести:

<p>хрест рівносторонній з центральним медальйоном, прикрашений діамантами¹¹</p>	<p>хрест рівносторонній з звуженими сторонами біля центрального медальйону¹²</p>	<p>хрест з звуженими сторонами біля центрального медальйону, прикрашений мечами і бантом¹³</p>

¹⁰ Коло, овал, хрест, зірка, ланцюг, ромб, зооморфна, антропоморфна, архітектурна споруда, побутовий предмет, тощо...

¹¹ Хрест ордену св. Анни 1-го класу Російська Імперія.

¹² Хрест ордену св. Георгія 3-го класу Російська Імперія.

¹³ Хрест ордену св. Володимира 3-го класу Російська Імперія.

		
<p>хрест рівносторонній восьми кінцевий з медальйоном в центрі¹⁴</p>	<p>хрест рівносторонній восьми кінцевий, прикрашений короною¹⁵</p>	<p>хрест рівносторонній чотирнадцяти кінцевий з медальйоном, прикрашений короною¹⁶</p>
		
<p>хрест рівносторонній ромбоподібний, прикрашений мечами¹⁷</p>	<p>хрест рівносторонній ромбоподібний, прикрашений короною, лавровим вінком та мечами¹⁸</p>	<p>хрест рівносторонній з звуженими до центру планками та срібною окантовкою¹⁹</p>

¹⁴ (хрест ордена Почесного Легіону Франція.

¹⁵ Орден Іоанна Іерусалимського (мальтійський хрест).

¹⁶ Великий хрест орден св. Михайла та Георгія, Великобританія.

¹⁷ Чехословацький військовий хрест 1939-1945 рр.

¹⁸ Чехословаччина.

¹⁹ Залізний хрест, Германська Імперія.

		
<p>рівносторонній хрест з звуженими до центру планками та закругленими краями²⁰</p>	<p>вертикально витягнутий хрест²¹</p>	

- зірка:

		
<p>4-х променева зірка²²</p>	<p>5-ти променева зірка²³</p>	<p>6-ти променева зірка²⁴</p>
		
<p>8-ми променева зірка²⁵</p>	<p>10-ти променева зірка²⁶</p>	<p>16-ти променева зірка²⁷</p>

²⁰ Хрест загону капітана Покровського 1918 рік Кубань, Росія.

²¹ Подібними хрестами в Російській Імперії нагороджувались священники та монахи, які відзначились у бойових діях.

²² Зірка ордена Св. Георгія (Російська Імперія).

²³ Медаль Золота зірка, СРСР.

²⁴ Орден Беза 2-го ступеню (Албанія)

²⁵ Орден За заслуги перед Отечеством (Російська Федерація)

²⁶ Орден Отчественной войны, СРСР.

²⁷ Орден Дракона Аннаму 1-го ступеню, В'єтнам.

- зооморфна:

- вищі ступені орденів мають форму ланцюга:

Орден св. Андрея Первозванного (Російська Імперія).

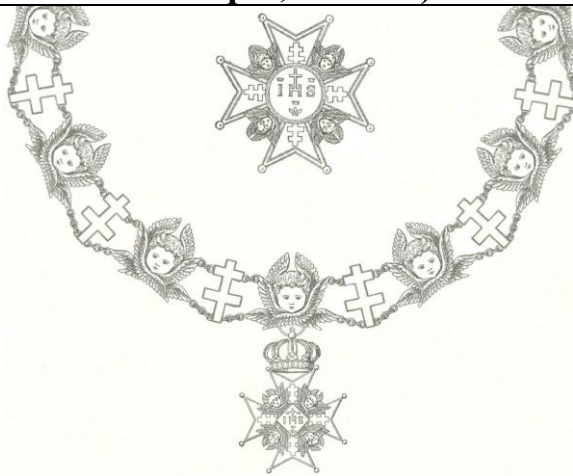
²⁸ Орден “Нішан Іфтікар” 2-го ступеню, Туніс

**Орденський ланцюг ордену
Золоте Руно (Бургундія,
Австрія, Іспанія)**

**Орденський ланцюг ордену
Михайла Архангела (Франція)**

Орден Серафимів (Швеція)

Орден св. Олафа

**Орден св. Андрея
Первозванного
(Російська Федерація)**

**Орден Ніла
(Єгипет)**

**Орден Ярослава
Мудрого (Україна)**

- для більшості медалей та значків характерна форма круга, овалу, ромба, прямокутна, стрічка, неправильна геометрична, щита...

6. Колодка, до якої кріпиться предмет фалеристики за своєю формою може бути: трикутною, чотирьохкутною та п'ятикутною:

7. Колодка може бути декорована не тільки стрічкою, але і розеткою, бантом, металевою пластиною, та іншими предметами, передбаченими статутом нагороди. Характер декору фіксується в протоколі.

²⁹ Щит Грюнвальда. Польща. Надпис: "Від Грюнвальда у 1410 до Берліна у 1945".

³⁰ Медаль Отечественна война 1944-1945 (Болгарія).

³¹ Перший варіант ордена Александра Невского(СРСР).

³² Хрест Отдельного маньчжурского отряда есаула Г. Семёнова 1918.

розетка³³

бант³⁴

металева пластина з надписом³⁵

ланцюг³⁶

мечи і дубові листя³⁷

золоті мечи і дубові листя

8. Вказуючи розмірі виробу (max та min довжину, ширину та товщину у мм), необхідно також вказувати і аналогічні розміри колодки. При наявності лише колодки на неї складається окремий протокол, як на самостійну культурну цінність.

9. Надписи переносяться до протоколу мовою оригіналу.

10. У випадку, якщо людина декілька раз була нагороджена одним орденом, то, починаючи з другого, на аверсі орденів виставляються

³³ Орден Відродження (Польща).

³⁴ Медаль учасника російсько-японської війни 1904-1905 (Російська Імперія).

³⁵ Японська медаль учасника війни 1904-1905 рр.

³⁶ Медаль Ушакова СРСР,

³⁷ Лицарський хрест (гітлерівська Німеччина).

порядкові номери нагородження, як це продемонстровано на прикладі фото ордена Боевого Красного Знамени (не плутати з номером нагороди). Це також зазначається в протоколі при описі зображення на аверсі.

Враховуючи ці особистості опису предметів фалеристики, була розроблена електронна форма опису предметів фалеристики в митній документації, яка на паперовому носії має наступний вигляд:

ПЛАН ОПИСУ ПРЕДМЕТА ФАЛЕРИСТИКИ.

1. Вид культурної цінності –	орден		
	медаль		
	значок		
	медальйон		
2. Фото культурної цінності.			
3. Код культурної цінності згідно УКТЗЕД, “Іскрі” та Регламенту ЄЕС № 116/2009 від 18 грудня 2008 року:			
4. Розмір:	довжина	max	мм
	діаметр	min	мм
	ширина	max	мм
		min	мм
	товщина		мм
5. Вага: г.			
6. Форма	кругла;		
	квадратна;		
	прямокутна;		
	овальна;		
	ланцюг;		
	ромбоподібна;		
	зірка;	4-х променева	
		5-ти променева	
8-ми променева			
10-ти променева			
14-ти променева			
16-ти променева			
інше			

		хрест;		Рівносторонній;		
				з звуженими сторонами біля центрального медальйону;		
				восьми кінцевий;		
				з мечами;		
				інше.		
			зооморфна;			
			щит;			
			неправильна геометрична;			
			інше... (вказати, що саме).			
7. Характер основи (визначається по зворотному боку основи):			метал білого кольору;			
			метал жовтого кольору;			
			метал червоного кольору;			
			метал зеленого кольору;			
			інше (вказати, що саме).			
8. Наявність колодки			присутня			
			відсутня			
			колодка втрачена, але залишилось кріплення від неї			
9. Форма колодки:			чотирьохкутна			
			п'ятикутна			
			трикутна			
			інше			
10 Розмір колодки:			довжина (мм)			
			тах ширина (мм)			
			мін ширина (мм)			
			товщина (мм)			
11. Матеріал колодки та колір колодки –		колір	метал	полотно	інше	
		білий;				
		червоний;				
		помаранчевий;				
		жовтий;				
		зелений;				
		блакитний;				
		синій;				
		фіолетовий;				
		чорний;				
		коричневий;				
		інше.				
12. Елементи			бант			

декору колодки –		розетка;			
		металева накладка у вигляді:			
		дубове листя;			
		дубове листя та схрещені мечі;			
		дубове листя схрещені мечі та діаманти;			
		металева пластина			
		з текстом			
		з зображенням			
		інше.			
13 Наявність та конструкція пристрою для носіння знака		гвинт			
		булавка			
		кільце до стрічки для носіння на шиї, або банта. Форма кільця			
		вушка для пришивання знака до одягу. Кількість вушок			
		інше			
		пристрій втрачено, але від нього залишились сліди			
		пристрій відсутній			
14. Характер зображення на аверсі:					
		портрет		чоловічий	
				жіночий	
		вензель (перенести до протоколу);			
		тварина			
		зображення святого (святих)			
		птах			
		архітектурна споруда			
		рослина			
		міфологічний персонаж			
		жанрова сцена			
		інше:			
15. Літерна частина на аверсі (перенести до протоколу):					
16. Наявність інкрустації аверса:					
	каміння	присутнє	відсутнє	колір	кількість
				безкольоровий	
				червоний	
				зелений	

				синій	
				блакитний	
				інше	
	емаль			білий	
				червоний	
				зелений	
				блакитний	
				синій	
				жовтий	
				інше	
	Прикраси було втрачено, але залишились від них сліди				
17. Зображення на реверсі		Номер нагороди:			
		Назва закладу де був виготовлений предмет:			
		Вартість			
		Інше (перенести до протоколу).			
18. Зображення на гурті:		гладкий			
		двокольоровий			
		з насічками		вертикальними	
				діагональними	
		із візерунком			
	з надписом (перенести до протоколу).				
19. Стан збереженості:					
20. Місце, де знайдено:					
21. Наявність Свідоцтва на право вивезення.		присутнє;			
		відсутнє.			
22. Відомості з свідоцтва на право вивезення (тимчасового вивезення).					

Система кодування культурних цінностей згідно Українському коду товарів зовнішньої економічної діяльності, “Іскри”, Регламенту ЄЕС № 116/2009 від 18 грудня 2008: складається з шести позицій.

Перша позиція визначає: тип культурної цінності (з урахуванням коду товару за УКТ ЗЕД):

9701 – Картини, малюнки пастелі, повністю виконані вручну, винятком малюнків товарної позиції 4906 та інших готових виробів, розмальованих або декорованих вручну; колажі та аналогічні декоративні зображення;

9702 – Оригінальні гравюри, естампів та літографій;

9703 – Оригінальні скульптури і статуетки з будь якого матеріалу;

9704 – Марки поштові або гербові марки, знаки поштової оплати гашені, у тому числі першого дня гашення, поштовий папір (гербовий папір) та аналогічні предмети, використані або не використані, за винятком товарів товарної пропозиції 4907;

9705 – Колекції та предмети колекціонування з зоології, ботаніки, мінералогії, анатомії, історії, археології, палеонтології, етнографії чи нумізматики;

9706 – Предмети антикваріату віком понад 100 років.

В кодї виставляється чотирьохзначне число, яке складається цифр відповідного індексу УКТЗЕД: **9701, 9702, 9703, 9704, 9705, 9706.**

Друга позиція визначає вид культурної цінності, який для кожного типу культурної цінності буде свій. Детальніше ми продемонструємо це описуючі порядок кодування кожного типу культурних цінностей.

Третя позиція визначає функціональну приналежність культурної цінності згідно кодування в системі “Іскра”, яка складається з 28 позицій:

201 ікони	215 годинники
202 хрести	216 книги
203 складні	217 меблі
204 картини (малюнки)	218 вироби із скла
205 емалі	219 - вироби із золота
206 гравюри	220 вироби із срібла
207 ордени	221 скульптури (статуї)
208 медалі	222 філателія
209 монети	223 музичні інструменти
210 килими	224 документи
211 текстиль	225 книги
212 кераміка	226 стародавня зброя
213 посуд	227 грошові знаки
214 побутові предмети	228 інше

В кодї виставляється порядковий номер відповідної функції для даного предмета.

Четверта позиція визначає приналежність до складових частин та фрагментів культурних пам'яток, та передбачає відповідь на два запитання.

Чи є предмет **складовою частиною або фрагментом (1)** цілої в минулому пам'ятки, чи він є **самостійною пам'яткою (0)**.

П'ята позиція визначає **приналежність до археологічних об'єктів**, та передбачає відповідь на два запитання. Чи є предмет археологічним об'єктом **(1)**, чи він **не є археологічним об'єктом (0)**.

Шоста позиція визначає **Порядковий номер за Додатком до Регламенту ЄС № 116/2009**, який складається з 15 позицій:

1 – археологічні об'єкти віком більше ніж 100 років, які є продуктом розкопок чи відкриттів на суходолі чи під водою;

2 – елементи, які складають невід'ємну частину художніх, історичних чи релігійних пам'ятників, які були розділені, віком понад сто років;

3 – картини і живопис, повністю виконані вручну будь-яким способом і на будь-якому матеріалі;

4 – акварель, гуаш і пастель повністю виконані вручну на будь-якому матеріалі;

5 – мозаїка з будь-якого матеріалу, виконана повністю вручну крім тієї, яка потрапляє під категорії 1 чи 2, і малюнки, виконані повністю вручну на будь-якому матеріалі. Яким більше 50 років і які не належать їх авторам;

6 – оригінальні гравюри, естампи, шовкографія та літографія, з відповідними поверхнями та оригінальними плакатами, яким більше ніж 50 років та які не належать їх авторам;

7 – оригінальні скульптури чи статуї і копії, виготовлені таким же способом, як і оригінали, крім передбачених в категорії 1;

8 – фотографії, фільми та їх негативи;

9 – книги видані до 1501 року, включаючи манускрипти, карти та музичні партитури;

10 – книги віком більше ніж 100 років поодиночі або в колекції;

11 – друковані мапи віком більше ніж 200 років;

12 – архіви і будь-які їх елементи віком більше 50 років;

13 – колекції і зразки зоологічних, ботанічних, мінералогічних, анатомічних, історичних, палеонтологічних, етнографічних чи нумізматичних колекцій;

14 – транспортні засоби віком більше 75 років;

15 – будь-які інші предмети антикваріату не включені до категорії 1-14 віком від 50 до 100 років та більше 100 років:

- іграшки і ігри,
- посуд,
- вироби із золота та срібла,
- меблі,
- оптичні, фотографічні чи кінематографічні апарати,
- музичні інструменти,
- настінні і наручні годинники і їх частини,
- вироби із дерева,

- кераміка,
- гобелени,
- килими,
- шпалери,
- зброя.

Орден Білого Орла з мечами. Код – 9705.01.207.0.0.13.

9705 – Колекції та предмети колекціонування з зоології, ботаніки, мінералогії, анатомії, історії, археології, палеонтології, етнографії чи нумізматики;

01 – колекція,

207 – орден,

0 – самостійна пам'ятка,

0 – не є археологічним об'єктом,

13 – колекції і зразки зоологічних, ботанічних, мінералогічних, анатомічних, історичних, палеонтологічних, етнографічних чи нумізматичних колекцій.

Медаль учасника Чесменської битви. Код – 9705.01.208.1.0.13.

колекціонування з зоології, ботаніки, мінералогії, анатомії, історії, археології, палеонтології, етнографії чи нумізматики;

01 – колекція,

208 – медаль,

1 – фрагмент,

0 – не є археологічним об'єктом,

13 – колекції і зразки історичних колекцій

9705 – Колекції та предмети

Значок “15 років юридичного факультету Академії митної служби України”. Код – 9705.01.228.0.0.13

9705 – Колекції та предмети колекціонування з зоології, ботаніки, мінералогії, анатомії, історії, археології, палеонтології, етнографії чи нумізматики;

01 – колекція,

228 – інше,

0 – самостійна пам'ятка,

0 – не є археологічним об'єктом,

13 – колекції і зразки зоологічних, ботанічних, мінералогічних, анатомічних, історичних, палеонтологічних, етнографічних чи нумізматичних колекцій.

В результаті ми отримали систему кодування для культурних цінностей та втілили їх у таблиці.

**Таблиця 1. КОДУВАННЯ ПРЕДМЕТІВ ФАЛЕРИСТИКИ
ЗГІДНО УКРАЇНСЬКОГО КОДУ ТОВАРІВ ЗОВНІШНЬО
ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, “ІСКРИ”, РЕГЛАМЕНТУ ЄС
№ 116/2009 від 18 грудня 2008.**

№	Назва форми	Код
1	Предмет фалеристики (орден) самостійна пам'ятка	9705.02.207.0.0.13 .
2	Предмет фалеристики (орден) самостійна пам'ятка археологічна знахідка	9705.02.207.0.1.13 .
3	Предмет фалеристики (орден) фрагмент	9705.02.207.1.0.13 .
4	Предмет фалеристики (орден) фрагмент археологічна знахідка	9705.02.207.1.1.13 .
5	Предмет фалеристики (медаль) самостійна пам'ятка	9705.02.208.0.0.13 .
6	Предмет фалеристики (медаль) самостійна пам'ятка археологічна знахідка	9705.02.208.0.1.13 .
7	Предмет фалеристики (медаль) фрагмент	9705.02.208.1.0.13 .
8	Предмет фалеристики (медаль) фрагмент археологічна знахідка	9705.02.208.1.1.13 .
9	Предмет фалеристики (медальйон) самостійна пам'ятка	9705.02.228.0.0.13 .
10	Предмет фалеристики (медальйон) самостійна пам'ятка археологічна знахідка	9705.02.228.0.1.13 .
11	Предмет фалеристики (медальйон) фрагмент	9705.02.228.1.0.13 .
12	Предмет фалеристики (медальйон) фрагмент археологічна знахідка	9705.01.228.1.1.13 .
13	Предмет фалеристики (значок) самостійна пам'ятка	9705.02.228.0.0.13 .
14	Предмет фалеристики (значок) самостійна пам'ятка археологічна знахідка	9705.02.228.0.1.13 .
15	Предмет фалеристики (значок) фрагмент	9705.02.228.1.0.13 .
16	Предмет фалеристики (значок) фрагмент археологічна знахідка	9705.02.228.1.1.13 .

Представляю Вашей увазі зразки опису медалі в митній документації:

До опису надійшла медаль “За взятие Берлина”. СРСР.

1. Вид культурної цінності – медаль.

2. Фото:

3. Індекс культурної цінності згідно Українському коду товарів зовнішньо економічної діяльності, “Іскри”, Регламенту ЄЕС № 116/2009 від 18 грудня 2008: **9705.02.208.0.0.13.**

4. Розмір: діаметр 32 мм, товщина 2 мм.

5. Вага: 95 г.

6. Форма: кругла.

7. Матеріал основи: метал жовтого кольору.

8. Колодка присутня.

9. Вид колодки: п'ятикутна.

10. Розмір колодки: довжина 47 мм; тах ширина 44 мм; міні ширина 27 мм; товщина 2 мм, з застіркою – 6 мм.

11. Матеріал колодки – метал сірого кольору, з лицьового боку прикрашена червоною стрічкою в центрі якої знаходиться Георгієвська стрічка (3 – чорні смуги та дві помаранчеві).

12. Декор колодки – відсутній.

13. Наявність та конструкція пристрою для носіння знака: наявний, булавка.

14. Характер зображення на аверсі: рельєфне зображення п'ятипроменевої зірки та гірлянди з дубових гілок, перевитих стрічкою посередині, між якими знаходиться рельєфний надпис: “ЗА ВЗЯТИЕ БЕРЛИНА”.

15. Характер зображення на реверсі: рельєфний надпис: “2 МАЯ 1945”, під яким рельєфна п'яти променева зірка.

16. Гурт гладкий.

17. Стан збереженості: на аверсі, реверсі і гурті медалі чисельні подряпини та потертості. На аверсі у правій верхній частині забруднення у вигляді чорної плями, у лівій нижній частині – коричнева пляма. Втрачено кільце, яке з'єднує медаль та колодку, замість нього використано сталевий дріт.

18. Місце, де знайдено:

19. Свідоцтво на право вивезення відсутнє.

20.

До опису надійшов пам'ятний знак 60 років ВЛКСМ. СРСР.

1. Вид культурної цінності – значок.
2. Фото культурної цінності:

3. Код культурної цінності згідно УКТЗЕД, "Іскри" та Регламенту ЄЕС № 116/2009 від 18 грудня 2008: 9705.02.228.0.0.13
4. Розмір: довжина – 24 мм, ширина – 45 мм, товщина – 2 мм.
5. Вага: 20 г.
6. Форма прапору, який розвивається.
7. Основа – метал жовтого кольору.
8. Колодка відсутня.
9. -
10. -
11. -
12. -
13. Пристрій для носіння знака у вигляді булавки.
14. Характер зображення на аверсі. Поверхня вкрита червоною емаллю, в лівій частині рельєфне зображення голови В.І. Ульянова Леніна в профіль, під якою рельєфний надпис: "ВЛКСМ". На решті поверхні – рельєфне зображення лаврової гілки. По нижньому краю на жовтому тлі рельєфний надпис: "1918-1978". Всі надписи і зображення жовтого кольору. Над аверсом по краю виступає жовтий бортик.
15. Зображення на реверсі. В місті, яке на аверсі відповідає голові В.І. Ульянова Леніна поверхня частково просвердлена. Над булавкою рельєфне зображення перевернутої підкови, яка накриває п'яти пелюсткову квітку. Вся поверхня має нерівності, які нагадують чешуйки та вкрита жовтою фарбою.
16. Гурт гладкий.
17. Стан збереженості: втрат, пошкоджень, деформацій не виявлено.
18. Місце, де знайдено:
19. Свідоцтво на право вивезення відсутнє.
- 20.

До опису надійшов значок Всесоюзної піонерської організації ім. В.І. Леніна “За активную работу”.

1. Вид культурної цінності – значок.
2. Фото культурної цінності.

3. Код культурної цінності згідно УКТЗЕД, “Іскрі” та Регламенту ЄЕС № 116/2009 від 18 грудня 2008: 9705.02.228.0.0.13
4. Розмір: довжина – 28,5 мм, ширина – 22 мм, товщина – 2 мм.
5. Вага: 5 г.
6. Форма неправильна геометрична.
7. Основа – метал жовтого кольору.
8. Колодка відсутня.
9. -
10. -
11. -
12. -
13. Пристрій для носіння знака у вигляді булавки.
14. Характер зображення на аверсі: в центрі п’ятипроменевої зірки, вкритої червоною емаллю, жовте рельєфне зображення голови В.І. Ульянова Леніна в профіль, під якою рельєфний надпис жовтого кольору: “За активную работу”. Над зіркою піднімаються червоні язички полум’я.
15. Зображення на реверсі. Над булавкою рельєфне зображення перевернутої підкови, яка накриває п’яти пелюсткову квітку. Вся поверхня має нерівності, які нагадують кракелюри, та вкрита жовтою фарбою.
16. Гурт гладкий.
17. Стан збереженості: втрат, пошкоджень, деформацій не виявлено.
18. Місце, де знайдено:
19. Свідоцтво на право вивезення відсутнє.
- 20.

До опису надійшов значок з петлиці кавалериста.

1. Вид культурної цінності – значок.
2. Фото культурної цінності.

3. Код культурної цінності згідно УКТЗЕД, “Іскрі” та Регламенту ЄЕС № 116/2009 від 18 грудня 2008: 9705.02.228.0.0.13
4. Розмір: довжина – 21 мм, ширина: max – 20 мм min – 12 мм, товщина – 1,5 мм. Діаметр гайки – 10 мм, товщина – 2 мм.
5. Вага (з гайкою): 5 г.
6. Форма підкова з перехрещеними шаблями.
7. Основа – метал жовтого кольору (гайка – білого кольору).
8. Колодка відсутня.
9. -
10. -
11. -
12. -
13. Пристрій для носіння знака у вигляді гвинта з гайкою.
14. Характер зображення на аверсі: надписи відсутні, рельєфно вибиті деталі підкови з перехрещеними шаблями.
15. Зображення на реверсі – рельєфний відбиток з аверса.
16. Гурт гладкий.
17. Стан збереженості: втрат, пошкоджень, деформацій не виявлено.
18. Місце, де знайдено:
19. Свідоцтво на право вивезення відсутнє.
- 20.

До опису надійшов значок делегата XX з'їзду ЛКСМ України.

1. Вид культурної цінності – значок.
2. Фото культурної цінності.

3. Код культурної цінності згідно УКТЗЕД, "Іскрі" та Регламенту ЄЕС № 116/2009 від 18 грудня 2008: 9705.02.228.0.0.13
4. Розмір: довжина – 23 мм, ширина: max – 21 мм min – 16,5 мм, товщина – 1,5 мм.
5. Вага: 10 г.
6. Форма неправильна геометрична.
7. Основа – метал сірого кольору.
8. Колодка відсутня.
9. -
10. -
11. -
12. -
13. Пристрій для носіння знака у вигляді булавки.
14. Характер зображення на аверсі: в сірому прямокутнику рельєфний надпис: "XX з'їзд ЛКСМ України". В лівому верхньому куті стилізоване зображення червоного прапора.
15. Зображення на реверсі відсутні.
16. Гурт гладкий.
17. Стан збереженості:
18. Місце, де знайдено:
19. Свідоцтво на право вивезення відсутнє.
- 20.

До опису надійшов ювілейний значок “30 років українському товариству охорони природи”.

1. Вид культурної цінності – значок.
2. Фото культурної цінності.

3. Код культурної цінності згідно УКТЗЕД, “Іскри” та Регламенту ЄЕС № 116/2009 від 18 грудня 2008: 9705.02.228.0.0.13
4. Розмір: довжина – 32 мм, ширина – 25 мм, товщина – 2 мм.
5. Вага: 20 г.
6. Форма – щит.
7. Основа – метал жовтого кольору.
8. Колодка відсутня.
9. -
10. -
11. -
12. -
13. Пристрій для носіння знака у вигляді булавки.
14. Характер зображення на аверсі: в центрі на зеленому фоні білий щит з рельєфним надписом: “30 років” (“30” червоного, “років” - жовтого кольору). Над щитом зображення птаха в польоті, під щитом – з дубового листя виглядає голова оленя (жовтого кольору), від якої починається рельєфний круговий надпис жовтого кольору: “українське товариство охорони природи”.
15. Зображення на реверсі. Рельєфний надпис: “ц25к”. Вся поверхня вкрита чисельними колами, в одну з яких (під булавою) вписано напіврозкритий бутон.
16. Гурт гладкий.
17. Стан збереженості: втрат, пошкоджень, деформацій не виявлено.
18. Місце, де знайдено:
19. Свідоцтво на право вивезення відсутнє.
- 20.

До опису надійшов значок “ТУРИСТ ССРСР”.

1. Вид культурної цінності – значок.
2. Фото культурної цінності.

3. Код культурної цінності згідно УКТЗЕД, “Іскрі” та Регламенту ЄЕС № 116/2009 від 18 грудня 2008: 9705.02.228.0.0.13
4. Розмір: довжина – мм, ширина – мм, товщина – мм.
5. Вага: 10 г.
6. Форма
7. Основа – метал білого кольору.
8. Колодка відсутня.
9. -
10. -
11. -
12. -
13. Пристрій для носіння знака у вигляді булавки.
14. Характер зображення на аверсі: стилізоване рельєфне зображення компаса з білою стрілкою та синіми літерами: “W”, “N”, “O”; під стрілкою знаходиться біла палатка, під якою червона табличка з жовтим надписом: “ССРСР”. Над компасом на синьому фоні білий рельєфний надпис: “ТУРИСТ”, над яким знаходиться червона п’ятипроменева зірка.
15. На реверсі рельєфний надписи: “М”, “Ц15К”.
16. Гурт гладкий.
17. Стан збереженості: втрат, пошкоджень, деформацій не виявлено.
18. Місце, де знайдено:
19. Свідоцтво на право вивезення відсутнє.
- 20.

До опису надійшла “золота медаль” за закінчення середньої школи з відзнакою.

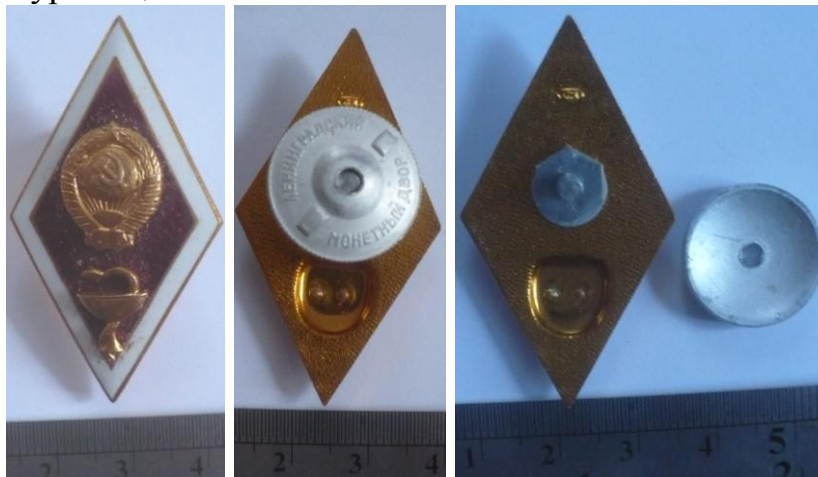
1. Вид культурної цінності – медальйон.
2. Фото культурної цінності.

3. Код культурної цінності згідно УКТЗЕД, “Іскри” та Регламенту ЄЕС № 116/2009 від 18 грудня 2008: 9705.02.228.0.0.13
4. Розмір: діаметр 32 мм, товщина 2 мм.
5. Вага: 40 г.
6. Форма кругла.
7. Основа – метал жовтого кольору.
8. Колодка відсутня.
9. -
10. -
11. -
12. -
13. Пристрій для носіння знака відсутній.
14. Характер зображення на аверсі: навколо центрального медальйона рельєфний надпис: “ЗА ВІДМІННІ УСПІХИ ТА ЗРАЗКОВУ ПОВЕДІНКУ”. В центральному медальйоні рельєфне зображення розкритої книги, праворуч від якої знаходиться рельєфне зображення лаврової гілки. Над книгою рельєфне зображення п’яти поршневої зірки, від якої розходяться проміні.
15. Зображення на реверсі рельєфний герб Української Радянської соціалістичної Республіки, на стрічці в середині якого рельєфний надпис: “Українська РСР”, під гербом рельєфний надпис: “УРСР”.
16. Гурт гладкий.
17. Стан збереженості: втрат, пошкоджень, деформацій не виявлено.
18. Місце, де знайдено:
19. Свідоцтво на право вивезення відсутнє.
- 20.

До опису надійшов нагрудний знак про закінчення вищого медичного навчального закладу. СРСР.

1. Вид культурної цінності – значок.
2. Фото культурної цінності.

3. Код культурної цінності згідно УКТЗЕД, “Іскрі” та Регламенту ЄЕС № 116/2009 від 18 грудня 2008: 9705.02.228.0.0.13
 4. Розмір: довжина – 47 мм, ширина – 26 мм, товщина – 2 мм. Діаметр гайки – 18 мм, товщина – 2,5 мм
 5. Вага (з гайкою): 20 г.
 6. Форма – ромб.
 7. Основа – метал жовтого кольору.
 8. Колодка відсутня.
 9. -
 10. -
 11. -
 12. -
 13. Пристрій для носіння знака у вигляді гвинта з гайкою.
 14. Характер зображення на аверсі: в центрі рельєфне зображення гербу СРСР, під яким рельєфне зображення чаші, яку обвиває змія. Обидва зображення виконані з металу жовтого кольору. На поверхні нанесено два ромба за допомогою емалі білого (зовнішній) та малинового (внутрішній) кольорів. Між ромбами проходять золоті контури.
 15. Зображення на реверсі в верхній частині в рельєфному овалі рельєфний надпис: “ЛМД”. В нижній частині (яка відповідає на аверсі символу медицини) заглиблення у вигляді підкови з слідами від двох заклепок. Вся поверхня має нерівності, які нагадують чешуйки та вкрита жовтою фарбою.
- Гайка виготовлена з металу білого кольору. На лицьовому боці рельєфний круговий надпис: “ЛЕНИНГРАДСКИЙ МОНЕТНЫЙ ДВОР”.
16. Гурт гладкий.
 17. Стан збереженості: втрат, пошкоджень, деформацій не виявлено.
 18. Місце, де знайдено:
 19. Свідоцтво на право вивезення відсутнє.
 - 20.

До опису надійшла медаль “Участника всесоюзной сельскохозяйственной выставки”.

1. Вид культурної цінності – медаль.
2. Фото культурної цінності.

3. Код культурної цінності згідно УКТЗЕД, “Іскрі” та Регламенту ЄЕС № 116/2009 від 18 грудня 2008: 9705.02.208.0.0.13
4. Розмір: діаметр – 26, товщина – 2 мм. Діаметр гайки – 15 мм, товщина – 2 мм.
5. Вага (з колодкою): 50 г.
6. Форма – кругла.
7. Основа – метал жовтого кольору.
8. Колодка в наявності.
9. Форма колодки – прямокутна.
10. Розмір колодки: довжина – 14 мм; ширина max – 25 мм, min – 20 мм; товщина – 2,5 мм.
11. Матеріал та колір колодки – метал (сірого кольору), полотно (зеленого кольору).
12. Декор колодки відсутній.
13. Пристрій для носіння знака у вигляді гвинта з гайкою.
14. Характер зображення на аверсі: поясне рельєфне зображення чоловічої та жіночої фігур, які тримають над головами сніп пшениці. Фігури розташовані на фоні будівлі. Під фігурами рельєфний надпис: “ВЫСТАВКА”, навколо фігур круговий надпис: “ВСЕСОЮЗНАЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННАЯ”.
15. Зображення на реверсі: рельєфне зображення гусеничного трактора в вінку з колосся пшениці. Над трактором рельєфний надпис: “участнику всесоюзной сельскохозяйственной выставки”, під трактором – перехрещені серп та молот. На гайці рельєфний надпис: “МОНЕТНЫЙ ДВОР”.
16. Гурт гладкий.
17. Стан збереженості: на аверсі, реверсі і гурті медалі чисельні подряпини, потемніння та потертості. На реверсі та гайці забруднення у вигляді зелених плями. Втрачено кільце, яке з’єднує медаль та колодку, замість нього використано сіра мотузка.
18. Місце, де знайдено:
19. Свідоцтво на право вивезення відсутнє.
- 20.

До опису надійшла емблема МВС РФ на головні убори.

1. Вид культурної цінності – значок.
2. Фото культурної цінності.

3. Код культурної цінності згідно УКТЗЕД, “Іскрі” та Регламенту ЄЕС № 116/2009 від 18 грудня 2008: 9705.02.228.0.0.13
4. Розмір: довжина – 39 мм, ширина – 68 мм, товщина – 1,5 мм.
5. Вага: 20 г.
6. Форма – зооморфна.
7. Основа – метал білого кольору.
8. Колодка відсутня.
9. -
10. -
11. -
12. -
13. Пристрій для носіння знака у вигляді двох шпильок. Довжина 1-ї 29 мм, 2-ї – 31 мм.
14. Характер зображення на аверсі: рельєфне зображення двоголового орла, який тримає в лапах меч та лавровий вінок. Над головами у орла імператорська корона. На груді бордовий щит з рельєфним зображенням білого Георгія Победоносця.
15. Зображення на реверсі – рельєфний відбиток зображення з аверса.
16. Гурт гладкий.
17. Стан збереженості: втрат, пошкоджень, деформацій не виявлено. На щиті в двох містах втрата фарби.
18. Місце, де знайдено:
19. Свідоцтво на право вивезення відсутнє.
- 20.

До опису надійшла кокарда співробітників МВС СРСР.

1. Вид культурної цінності – значок.
2. Фото культурної цінності.

3. Код культурної цінності згідно УКТЗЕД, “Іскрі” та Регламенту ЄЕС № 116/2009 від 18 грудня 2008: 9705.02.228.0.0.13
4. Розмір: довжина – 44 мм, ширина: max – 57 мм, min – 45 мм; товщина – 1 мм.
5. Вага: 30 г.
6. Форма – неправильна геометрична.
7. Основа – метал жовтого кольору.
8. Колодка відсутня.
9. -
10. -
11. -
12. -
13. Пристрій для носіння знака у вигляді двох шпильок. Довжина кожної 27 мм.
14. Характер зображення на аверсі: за допомогою червоної та блакитної фарби в центрі виконано рельєфне зображення державного герба СРСР, навколо якого стилізоване зображення вінка з гілок.
15. Зображення на реверсі – рельєфний відбиток зображення з аверса.
16. Гурт гладкий.
17. Стан збереженості: втрат, пошкоджень, деформацій не виявлено.
18. Місце, де знайдено:
19. Свідоцтво на право вивезення відсутнє.
20. ...

До опису надійшла копія гвардійського знаку збройних сил Російської федерації.

1. Вид культурної цінності – значок.
2. Фото культурної цінності.

3. Код культурної цінності згідно УКТЗЕД, “Іскрі” та Регламенту ЄЕС № 116/2009 від 18 грудня 2008: 9705.02.228.0.0.13
4. Розмір: довжина – 41 мм, ширина – 33 мм, товщина – 3 мм. Діаметр гайки 13 мм, товщина – 1 мм.
5. Вага (з гайкою): 10 г.
6. Форма – неправильна геометрична.
7. Основа – пластмаса чорного кольору.
8. Колодка відсутня.
9. -
10. -
11. -
12. -
13. Пристрій для носіння знака у вигляді гвинта з гайкою.
14. Характер зображення на аверсі: стилізоване кольорове зображення георгіївського хреста, який накладено на вінок з георгіївської стрічки, над хрестом піднято прапор Російської Федерації. Навколо зображення святого два кругових надписи: “ГВАРДИЯ”, “РОССИЯ”.
15. Зображення на реверсі відсутні. В верхній частині рельєфне коло.
16. Гурт гладкий.
17. Стан збереженості: втрат, пошкоджень, деформацій не виявлено. На реверсі присутні дві плями білого кольору.
18. Місце, де знайдено:
19. Свідоцтво на право вивезення відсутнє.
20.

До опису надійшла копія знаку “Второго офіцерського генерала Дроздовського полка”.

1. Вид культурної цінності –
2. Фото культурної цінності.

3. Код культурної цінності згідно УКТЗЕД, “Іскрі” та Регламенту ЄЕС № 116/2009 від 18 грудня 2008: 9705.02.228.0.0.13
4. Розмір: довжина – 50 мм, ширина – 40 мм, товщина – 2,5 мм.
5. Вага: не можливо визначити.
6. Форма – вертикально витягнутий хрест.
7. Основа – метал сірого кольору.
8. Наявність колодки
9. Форма колодки
10. Розмір колодки:
11. Матеріал та колір колодки –
12. Елементи декору колодки -
13. Пристрій для носіння знака відсутній.
14. Характер зображення на аверсі: верхня половина хреста вкрита червоною емаллю, нижня – білою. На хресті три рельєфних надписи бронзового кольору (зверху вниз): “ЯССЫ”, “Д”, “1917”.
15. Зображення на реверсі відсутні. В центрі приклеєний круглий магніт діаметром 7 мм.
16. Гурт гладкий.
17. Стан збереженості: втрат, пошкоджень, деформацій не виявлено.
18. Місце, де знайдено:
19. Свідоцтво на право вивезення відсутнє.
20. ...

Список рекомендованой литературы.

1. Балязин В. Н. Символы и награды Российской державы. / Балязин В. Н., Кузнецов А. А., Соболева Н. А. – М., 2005, 592 с.
2. Дуров В. А. Русские награды XVIII – начала XX в. / В. А. Дуров. – М.: Просвещение, 2003. – 208 с.
3. Калашникова О. Л. Основи мистецтвознавчої експертизи та вартісної оцінки культурних цінностей. Підручник. / О. Л. Калашникова Київ: Знання, 2006. 480 с.
4. Косарева А. Искусство медали. / А. Косарева. – М.: Просвещение, 1982. – 127 с.
5. Кузнецов А. Наградная медаль.1701-1917. / Кузнецов А., Чепурнов Н. – М.: Патриот, 1992. – 416 с.
6. Курyleв О. П. Боевые награды Третьего Рейха: Иллюстрированная энциклопедия. / Курyleв О. П. – М.: Эксмо, 2006. – 352 с.
7. Літвінов В. В. Особливості опису предметів фалеристики в протоколі про порушення митних правил. / В. В. Літвінов – // Митна політика та актуальні проблеми економічної безпеки України на сучасному етапі. Том 2 Тези V міжнародної науково-практичної конференції молодих учених. Дніпропетровськ. 2012. – С. 300-301.
8. Ордена и медали войск СС. С комментариями Теодора Гладкова. – М.: ЗАО Центрполиграф, 2005. – 144 с.
9. Потрашков С. В. Награды стран мира. Ордена и медали стран Европы, Азии, Америки и Африки. / С. В. Потрашков– М.: Эксмо, 2010. – 192 с.
10. Розанов О. Н. Япония: история в наградах. / О. Н. Розанов – М., 2001. – 128 с.
11. Тарас Д. Боевые награды СССР и Германии Второй мировой войны. / Д. Тарас – Минск: Харвест, 2005. – 144 с.
12. Тарас Д. Боевые награды союзников Германии во II мировой войне. / Д. Тарас – Минск: Харвест, 2003. – 208 с.

Словник.

Аверс – лицевий бік монети. Термін походить від французького *avers*, от лат *adversus* — повернутий обличчям

В наш час аверсом в монетах вважається та сторона, на якій зображено знак, що гарантує справжність монети. Це, перш за все, державний герб, державна емблема, герб або гербове зображення феодального роду, представники якого мали право карбування власних монет. При відсутності герба або символом аверсом вважається сторона з зображенням правителя (божества), а при їх відсутності сторона з зображенням його вензелем, або ім'ям та титулом. У античних монет на аверсе як правило зображували божество даної місцевості. Аверсом середньовічних монет прийнято вважати той бік, зображення якої містить правове підґрунтя карбування даної монети ім'я, портрет та символ правителя. З 19 ст. на аверсі європейських монет, як правило зображено герб (символ республіки), або портрет монарха. Але якщо з одного боку знаходиться портрет (вензель) правителя, а з іншого герб, то портрет (вензель) завжди буде аверсом.

Вензель – поєднання першої літери імені правителя, його порядкового номера та корони, яка вказує його титул (герцог, король, імператор, тощо).

Гурт – ребро, ободок монети, медалі. Оздоблення гурту виступає гарантією від підробок, тому що при створенні фальшивого виробу неможливо відтворити справжній гурт.

Жетон – металевий значок, який вказує на приналежність до певної установи (громади).

Жетон співробітника гестапо.

Особисті жетони військовослужбовців німецької та американської армій часів Другої Світової війни.

Існує різновид жетонів, які видають на честь певної події.

а

б

*Жетон в честь події, яка відбулася в Царському Селі 23.11.1909 р. (а),
Жетон офіцера крейсера “Адмірал Макаров”, який вступив в строй у
1912 р. (б).*

Медаль – металевий знак круглої, прямокутної, або іншої форми, плоский, різноманітного розміру, двостороннє зображення з (або) надписом в пам’ять про подію, особу, або місце та пристроєм для носіння на одязі або поверх нього.

Медальйон (від французького терміну настільна медаль) – металевий пам’ятний знак круглої, прямокутної, або іншої форми, плоский, різноманітного розміру, двостороннє зображення з (або) надписом в пам’ять про подію, особу, або місце без пристрою для носіння на одязі або поверх нього, який, на відміну від медалі, не є державною, або галузевою нагородою.

Орден – це знак відзнаки, почесна державна нагорода за особливі заслуги. Термін походить від німецької orden (латинською – ordo) знак, розряд Орденські знаки набули поширення у Європі в 14-16 ст., як придворні ордени, засновані монархами для заохочення дворян. В Англії Орден Підв’язки 1348 (1350) та орден Бані 1399, в Бургундії, Іспанії та Австрії Орден Золотого Руна 1429, у Франції Орден Святого Духа 1579. Найбільша кількість орденів виникла в 18-19 ст., в тому числі в тих державах Азії де раніше орденів не було: в Туреччині Орден Полумісяця

1799, в Ірані Орден Лева і Сонця 1808, в Японії Орден Сонця, яке сходить 1875, в Китаї Орден Подвійного Дракона 1882.

Орден, як правило складається зі знака (хреста, зірки, а бо іншого), який носили на стрічці або ланцюгу, з 18 ст. на колодці (за допомогою булавки або гвинта), та широкій стрічці певних кольорів, яку носили через плече для вислих ступенів орденів. Кожний орден має один або декілька ступенів. Між орденами також існувала своя ієрархія по відношенню один до одного.

Основа – матеріал, з якого виготовлено виріб.

Реверс (Revers) – оборотна сторона монети та творів медальєрного мистецтва. Як правило з 18 ст. містить інформацію про номінал.